

KUNNALLISHALLINNON VAIHEITA KEMIJÄRVELLÄ

TIE KUNNALLISHALLINTOON KEMIJÄRVELLÄ

Varhaisina vuosina kunnallishallinnon perustaminen ei ollut kemijärveläisten uudisraivaajien päällimmäisenä huolena. Kemijärveläiset elivät omavaraistaloudessa, kalastettiin ja metsästettiin, sittemmin yhä enenevässä määrin raivattiin viljelysmaata ja kasvatettiin karjaa. Valtion kanssa oltiin välttämättömissä tekemisissä lähinnä vain veronkannon tiimoilta. Kaarle IX antoi useita käskyjä Kemijärven asuttamisesta ja lupasi kolmen vuoden verovapauden Kemijärvellä muuttaville.

Paikallishallinnon alimman tason elin 1600-luvulla oli kihlakunnankäräjät ja 1700-luvun alusta lähtien pitäjänkokouksen. Kemijärvi kuului tuolloin suureen Kemin pitäjään ja Kemijärveltä lähetettiin edustajat pitäjänkokoukseen päättämään yhteisistä asioista. Kemijärvi oli kappeliseurakunta aina vuoteen 1779 ja kappelikuntien kokouksia pidettiin verrattain harvoin. Kappelikokoukset päättivät mm. pitäjän köyhäinhoidosta sekä hyväksyttiin kappelintilit.

Kirkollinen ja maallinen valta olivat noina vuosisatoina pitkälti yhtä, ja käytäntö sujuikin hyvin, kunnes kunnallishallinnon tehtävät monipuolistuivat ja alkoivat vaatia enemmän työntekijöitä ja erityisasiantuntemusta. Pitäjänkokouksia johti kirkkoherra, Kemijärvellä ensimmäisenä Johan Wegelius. Mitään luottamuselimiä ei tuolloin valittu erikseen, vaan kaikki pitäjän isännät saivat osallistua pitäjänkokouksiin. Mahdollisessa äänestystilanteessa ei kuitenkaan jokaisella osanottajalla ollut yhtä monta ääntä, vaan äänimäärä määräytyi manttaaleiden mukaan. Äänestyksiä vältettiin mielellään, koska äänestystapaa ei pidetty oikeudenmukaisena – ei tosin mies ja ääni -periaatteen puuttumisen johdosta, vaan koska aikoinaan tiloille annetut manttaaliluvut eivät kemijärveläisten mielestä vastanneet tilojen todellista varallisuutta.

Paikalliset isännät – Kemijärven ukot, kuten sanottiin – hoitivat pitkään luottamushenkilöinä sellaisia tehtäviä, joita myöhemmin siirrettiin virkamiehille. Vuosikymmenten ajan pitäjänkirjuri oli ainoa kunnallinen viranhaltija. Pitäjäläiset valitsivat kirjurin ja maaherra vahvasti vaalin. Vuonna 1830 samannimisen isänsä jälkeen pitäjänkirjuriksi valittu Abram Planting sai palkaksi kolme kappaa viljaa, leivän, naulan voita, naulan viljoja sekä lihanpalan kultaakin veroa maksavalta talonsavulta. Kemijärven rahoja säilytettiin pitäjänkassassa, josta hoidettiin kirkollisten menojen lisäksi myös maallisen hallinnon vaatimat kustannukset, mm. postinkuljetusmaksut ja sairaanhoidon kulut. Esimerkiksi vuonna 1700 kemijärveläiset ostivat tiimalasin, ikkunalaseja ja maksoivat lukkarille neljä talaria tämän ostamista kirkon ikkunoiden maalista. Kemijärven pitäjänkassa oli tuon ajan oloihin nähden huomattavan varakas ja sitä kartuttivat säännöllisesti pitäjäläisten tekemät vapaaehtoiset lahjoitukset.

Väkimäärän lisääntyessä ja olojen kehittyessä pelkkään pitäjänkokoukseen perustuva hallinto ei vastannut ajan vaatimuksia. Pitäjänkokous sekä valmisteli että päätti kaikki asiat, koskivatpa ne terveydenhoitoa, köyhäinhoitoa tai opetuksellisia oloja. Uudistusmielisenä tunnettu keisari Aleksanteri II antoi vihdoin 1865 kunnallisasetuksen, jolla maallinen ja hengellinen kunnallishallinto erotettiin toisistaan. Asetus edellytti, että kaikkiin Suomen kuntiin perustetaan kunnalliset hallintoelimet hoitamaan seurakunnalta maalliselle kunnalle siirrettyjä tehtäviä, kuten esim. sairaan- ja terveydenhoito, kunnallisten rakennusten ylläpito, petoeläinten hävittäminen sekä kunnallisverotuksen järjestäminen.

Kemijärveläiset isännät eivät keisarin uudistuksista ilahtuneet. Kun Lapille oli myönnetty kunnallisasetuksen toimeenpanoajaksi poikkeuksellisesti 10 vuotta muun maan kolmen vuoden sijasta, niin Kemijärvellä tartuttiin tähän. Koko asia pantiin kahdeksi vuodeksi pöydälle, kun arveltiin, ettei pitäjästä löydy tarpeeksi luku- ja kirjoitustaitoisia luottamusmiehiä hoitamaan tehtäviä ja rahaa ei riittänyt ulkopuolisten virkamiesten palkkaamiseksi. Suhtautuminen kunnallishallinnon perustamiseen oli Kemijärvellä yleisesti ottaen varsin nihkeätä.

Vastoin pitäjän yleistä mielipidettä Kemijärven kirkkoherra, pitäjänkokouksen puheenjohtaja Johan Petter Bäckman (1826–92) kannatti kiivaasti kunnallishallintouudistusta. Hän oli käytännössä joutunut huomattavassa määrin käyttämään aikaansa asioiden valmisteluun, mikä vei aikaa kirkkoherran hengellisestä työstä. Lisäksi asiaan oli kuulunut, että kemijärveläiset isännät olivat usein vastustaneet kirkkoherran esityksiä.

Syksyllä 1867 kemijärveläiset isännät taipuivat periaatteessa kunnallishallinnon toteuttamiseen. Samalla päätettiin kuitenkin, että asetuksen mahdollistamaa erillistä kunnanvaltuustoa ei perusteta, vaan että ylin päätösvalta kunnassa säilytetään pitäjänkokouksella. Koska Isokylän ja Luusuan edustajia ei ollut kokouksessa saapuvilla, päätettiin lopullinen päätös siirtää seuraavan kokoukseen. Kolmen viikon päästä pidetyssä uudessa kokouksessa voimasuhteet olivat kuitenkin muuttuneet ja kunnallishallintoon siirtymisen vastustajat pääsivät voitolle.

Kun kemijärveläiset kuitenkin huomasivat, että jonkinlaista muutosta vaaditaan, päätettiin keväällä 1869 perustaa kunnan etuja valvomaan kolmihenkinen kunnallinen hallintokunta valvomaan kunnan etuja. Hallintokunnan ensisijaiseksi tehtäväksi asetettiin anoa senaattilta kuvernöörin kunnallishallinnon toimeenpanosta antaman päätöksen kumoamista. Kemijärveläisten oma versio kunnallishallinnosta ei kuitenkaan kelvannut, vaan valtakunnalliseen käytäntöön täytyi myös täällä alistua.

Vihdoin 23.1.1871 kunnallishallinto pantiin toimeen. Kuntakokouksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin kirkkoherra Bäckman ja varapuheenjohtajaksi kunnankirjuri Abram Planting. Voi olettaa, että kirkkoherra nautti erimielisyyksistä huolimatta kuntalaisten arvostusta ja valintaan vaikutti varmasti myös se, että Bäckman oli kutakuinkin ainoa korkeammin koulutettu henkilö paikkakunnalla. Kunnanvaltuustoa ei siis edelleenkään ollut päätetty perustaa, mutta kuntakokousten välillä asioita hoitamaan perustettiin kunnallislautakunta. Kunnallislautakunnan ensimmäiseksi esimieheksi valittiin Juhani Kiviniemi, varapuhemieheksi Juhani Pöyliö ja jäseniksi Matti Jouni, Aapo Junttila, Pekka Välikangas, Juho Kaisanlahti ja Juho Heikki Tervola.

Yleensä muualla Suomessa kunnallishallintoon oli siirrytty kivuttomammin. Kirkkoherra Bäckmanin auktoriteetti ei onnistunut murtamaan isäntien halua pitää kiinni entisestä mallista ja kunnallishallintoon siirryttiin vasta kun oli aivan pakko. Kuitenkin todettakoon, että vielä sitkeämpää vastarintaa teki Sodankylä, jonka onnistui sinnitellä vanhan järjestelmän piirissä vuoteen 1893 saakka.

Kunnallishallinto lähti siis käyntiin nihkeästi, mutta pian kemijärveläiset alkoivat tottua uuteen tapaan hoitaa asioita. Vuonna 1881 kunnan esimieheksi valittiin ensimmäisen kerran tavallinen maamies, talollinen Juho Särkelä, mikä osoittaa, etteivät kaikki paikalliset isännät enää vieroksuneet kunnallishallinnon koukeroita. Täytyy muistaa, että noina aikoina luottamusmiesten toimenkuva oli kovasti toisenlainen mitä nykypäivänä. Kun kunnankirjuri

Plantingia lukuun ottamatta muita viranhaltijoita ei kunnassa ollut, joutuivat luottamushenkilöt vastaamaan monista sellaisista tehtävistä, joita nykyään hoitavat virkamiehet. Nämä työt tehtiin omien töiden ohessa ja usein ilman palkkaa tai vain nimellistä korvausta vastaan. Kunnallislautakunnan esimiehen tehtäviin kuului mm. pöytäkirjanpidosta huolehtiminen, kunnan kirjanpidon ja kirjeenvaihdon hoitaminen sekä todistusten antaminen kuntalaisille. Kunnallisverot kannettiin eri kassoihin ja kunnallismiehet vastasivat myös kassojen hoitamisesta. Alkuaikoina esiintyi monenlaisia epäselvyyksiä.

Suurimman osan kunnan budjetista vei köyhäinhoito, nykytermein sosiaalitoimi. Kunnan kokouksen esimies ei lopulta enää suostunut muiden töittensä ohella hoitamaan köyhäinhoidon tehtäviä. Vuonna 1882 perustettiin erillinen vaivahoitohallitus, jolle valittiin esimies ja hallituksen jäseniksi köyhäinhuoltopiirien piirimiehet. Tästä alkoi tehtävien eriytyminen kemijärveläisessä kunnallishallinnossa.

Jo vuoden 1865 kunnallisasetus oli antanut mahdollisuuden kunnanvaltuuston perustamiseen. Kun asetuksen täytäntöönpano oli Kemijärvellä muutoinkin tervanjuontia, oli selvää, että valtuustoa ei perustettu. Kuitenkin 20. vuosisadan alkaessa yhä useammassa kunnassa valtuustot korvasivat pitäjänkokoukset ja muutoksen aallot alkoivat lähestyä taas Kemijärveä. Ajatukseen valtuustosta suhtauduttiin ensi alkuun varsin nyreästi. Valtuuston arveltiin merkitsevän vain lisämenoja, kun kokouspalkkioita alettaisiin maksaa ja toisaalta pelättiin, että kaikille avoimen kuntakokouksen tilalle tuleva valtuusto muuttaisi asioiden hoidon kansanvallasta harvainvallaksi. Kuitenkin pian ymmärrettiin, että väkimäärän lisääntyessä kaikki kuntalaiset käsittävä kuntakokous olisi yhä vaikeammin hallittavissa. Myös mies ja ääni -periaate sopi paremmin valtioon, joka oli siirtynyt säätyvaltiopäivistä yksikamarisen eduskunnan aikaan.

Vuonna 1908 valtuustokysymys otettiin Kemijärvellä ensi kerran esille. Kuntakokouksen ääntenemmistö saatiin sittemmin useissa kokouksissa valtuuston perustamista puoltavalle kannalle, mutta vaadittua 2/3 enemmistöä ei löytynyt. Kemijärveläisten kädenvääntö kävi merkityksettömäksi, kun Suomessa säädettiin v. 1917 kunnallislaki, joka määräsi kunnanvaltuuston pakolliseksi koko maassa. Suomessa ensimmäiset kunnallisvaalit käytiin vuonna 1918. Tähän kemijärveläiset eivät vielä ehtineet, vaan pyysivät lykkäystä, sillä sisällissodan jäljiltä paikalliset olot eivät olleet vielä tarpeeksi normalisoituneet. Kemijärven ensimmäiset kunnallisvaalit saatiin vihdoinkin käytyä 15.–16.1.1919. Kemijärven ensimmäiset kunnallisvaalit saatiin vihdoinkin käytyä 15.–16.1.1919 ja Kemijärvellä 47 vuotta kestänyt kuntakokouksen aika päättyi.

PAPIT KAPPELI-/PITÄJÄNKOKOUSTEN PUHEENJOHTAJINA VUOTEEN 1871

Jacob Lapodius	1648-60	
Esaias Mansveti Fellman	1663-97	
Esaias Esaiaanpoika Fellman	1697-1736	
Nils Esaiaanpoika Fellman	1736-64	
Johan Wegelius	1765-1812	
Esaias Wegelius	1812-14	(sijaiskirkkoherra)
Johan Krank	1814-15	(sijaiskirkkoherra)
Henrik Johaninpoika Wegelius	1816-23	
Johan Henrikinpoika Wegelius	1823-60	
Olof Alfred Wallin	1860-62	(sijaiskirkkoherra)
Johan Petter Bäckman	1862-71	

KEMIJÄRVEN KUNNAN ESIMIEHET 1871–1918

Johan Petter Bäckman	kirkkoherra	1871-75
Abram Planting	kunnankirjuri	1875-76
Carl Robert Heikel	kirkkoherra	1877-79
Juho Särkelä	talokas	1881-83
Pekka Häckman	talokas	1884-86
Juho Aapo Ahola	talokas	1887-92
Ulrik Björkman	talokas	1893-94
Matti Heikel	pastori	1895-97
Juho Fredrik Kumpula	talokas	1898-1903
Matti Särkelä	talokas	1904-06
K. A. Kerkelä	talokas	1907-15
Juho Björkman	talokas	1916-18

KEMIJÄRVEN KUNNALLISLAUTAKUNNAN PUHEENJOHTAJAT 1871–1918

Juho Kiviniemi	talokas	1871-76
Juho Björkman	värjäri	1877-79
Juho Oinas	talokas	1880-82
Kalle Kerkelä	talokas	1883-85
Heikki Ylikärppä	talokas	1886-88
Juho Aapo Ahola	talokas	1889-91
Matti Maaninka	talokas	1892-94
Erland Alaluusua	talokas	1895-97
Olli Kyyhkynen	talokas	1898-1900
Jaakko Imponen	talokas	1901-03
Matti U. Kulpakko	talokas	1904-18

VALTUUSTOT YHTENÄISEN KUNNAN AIKANA 1919–57

Monien vaiheiden jälkeen kunnanvaltuusto tuli siis vihdoinkin Kemijärvelläkin kunnan ylimmäksi päättäväksi elimeksi ja entisten aikojen pitäjänkokoukset siirtyivät historiaan. Edustuksellinen demokratia ei saanut alkuun suurtakaan arvostusta osakseen. Ensimmäisissä kunnallisvaaleissa heikoimmillaan alle kymmenesosa äänioikeutetuista vaivautui uurnille. Kuitenkin eduskuntavaaleissa oli ehditty äänestää jo useita kertoja ja niissä lähes aina vähintään reilusti yli puolet äänioikeutetuista kävi äänestämässä. Ensimmäisten kunnallisvaalien osanottoinnon heikkouden syiksi on arveltu mm. sitä, että hävityn sisällissodan seurauksena ainoastaan porvarillisia puolueita kannattavia henkilöitä oli ehdokkaina ja työläisväestö ei niin ollen halunnut äänestää lainkaan. Turhauttavana koettiin ehkä myös se, että kunnallisvaalit järjestettiin alkuun joka vuosi.

Vaalitapa ensimmäisissä kunnallisvaaleissa poikkesi huomattavasti nykyisestä. Valtuutettujen kolmasosa valittiin kerrallaan kolmeksi vuodeksi. Vuoden välein käytiin vaali, jossa valittiin uusi kolmasosa valtuustolle. Tämänkaltainen kiertävä valtuustopaikkojen valintatapa osoittautui pian epäkäytännölliseksi. Vuonna 1926 vaalikaudeksi määrättiin kolme vuotta. Samaan aikaan kunnallisvaalien yhteydessä aiemmin valitut tilintarkastajat määrättiin valtuuston valittavaksi. Vuoden 1956 vaaleista lähtien kunnanvaltuustot on valittu neljäksi

vuodeksi kerrallaan; vuonna 1954 myös eduskunnan vaalikautta oli pidennetty kolmesta vuodesta neljään vuoteen.

Kemijärven ensimmäiseen kunnanvaltuustoon valittiin 21 valtuutettua. Kunnanvaltuuston lisäksi edelleen toimi kunnallislautakunta eli kunnanhallitus, joka valmisteli asiat valtuustolle ja toimi myös toimeenpanevana elimenä. Pian alettiin perustaa lukuisia muita toimielimiä, lautakuntia ja johtokuntia kunnallishallinnon kasvaessa ja monipuolistuessa. Kunnanhallituksen puheenjohtajan tehtäviä hoitivat aluksi luottamusmiehet, kunnes Kemijärvelle perustettiin kunnanjohtajan virka ja kunnanjohtajan tehtäviin kuului myös kunnanhallituksen puheenjohtajana toimiminen. Ensimmäiseksi ja samalla ainoaksi Kemijärven kunnanjohtajaksi valittiin vuonna 1949 sosionomi Kaarlo E. Liimatainen (1923-), joka hoiti tehtävänsä vuoteen 1973 saakka, jolloin Kemijärvestä tuli kaupunki ja Liimatainen valittiin jälleenyhdistetyn Kemijärven kaupunginjohtajaksi.

Totuttelu säännölliseen valtuustotyöskentelyyn ja kokoustekniikkaan vei aikansa. Kemijärveläiset isännät eivät mielellään opetelleet herrastavoille. Pohjolan Sanomat kertoi syksyllä 1919, miten valtuutetut tulivat ja menivät mielensä mukaan, polttivat kokoussalissa tupakkaa, syljeskelivät lattialle ja istuivat lakki päässä. Kuitenkin monista Kemijärven isännistä tuli melko pian jämeriä kunnallismiehiä, jotka edustivat kotiseutua mallikelpoisesti myös muualla. 1900-luvun alun merkittävimpiin kunnallismiehiin kuului varmasti monella saralla ansioitunut Matti Oskari Lahtela, joka valittiin eduskuntaan vuonna 1930.

Menneiden vuosikymmenten kunnalliselämästä teoksessa Kemijärven historia II todetaan seuraavasti: ”Yleensä ottaen näyttää siltä, että asiat hoidettiin hyvin. Kemijärveläisistä kunnallismiehistä kehittyi todellisia asiantuntijoita, joilla aina ’kemijärviläisyys’ ja oman paikkakunnan etu oli asioista päätettäessä etusijalla.” Lea Mourujärven Elämäntarinoita Kemijärveltä -teoksen mukaan 1920-luvun lopulla tyypillistä kemijärveläisiä on kuvattu seuraavasti: ”Kemijärveläiset ovat luonteeltaan puuhakkaita ja tarmokkaita, väkeä, joka panee toimeksi ennen kaikkea silloin kun esillä oleva asia tavalla tai toisella koskee omaa koti-seutua tai sen lähiympäristöä.”

Puoluepolitiikka ei sanottavasti vaikuttanut vielä tuolloin kunnalliseen elämään. Ehdokaslistoja ei asetettu yleensä poliittisin tunnuksin. Ehdokaslistat olivat kyllä usein ”yleisporvarillisia” eli kaikki ehdokkaat olivat Maalaisliiton, Kokoomuksen tai Nuorsuomalaisen kannattajia. Kemijärvellä autonomian aikana eniten kannatusta eduskuntavaaleissa oli saanut vanhasuomalainen puolue eli Kokoomus, mutta Maalaisliiton levittäytyttyä pohjoiseen, siitä tuli myös Kemijärven valtapuolue 1920-luvun lopulta lähtien. Sotia edeltävät kunnanvaltuustot olivat lähes yksinomaan ei-sosialistisia. Vuonna 1925 valtuustoon tuli valituksi vain yksi kommunisti, samoin vuonna 1928. Kun kommunistien toimintaa koko valtakunnassa alettiin kieltää, myös Kemijärvellä tehtiin päätös tämän ainoankin kommunistin valtuustosta erottamisesta. Lapuanliikkeellä oli näihin tapahtumiin luonnollisesti vaikutusta.

Vuonna 1936 valittu valtuusto joutui sotien vuoksi hoitamaan tehtävänsä kauan, aina vuoteen 1945 saakka, jolloin uudet kunnallisvaalit voitiin järjestää. Kemijärven jouduttua Lapin sodan jaloista evakkoon sisäministeriö määräsi kaupunginvaltuuston tehtäviä hoitamaan nelijäsenisen toimikunnan, johon kuuluivat Hannes P. Lahtela (pj.), Hannes Alatarvas, K. E. Kaisamatti sekä Aapo Särkelä. Toimikunta huolehti kunnanvaltuuston tehtävistä syyskuusta 1944 heinäkuun loppuun 1945.

Sodan jälkeen puoluepolitiikka lisäsi merkitystään ja tuli avoimemmaksi. Sosialidemokraatit ja uusi poliittinen voima SKDL asettivat valtakunnassa yleensä omat listansa. Maalaisliitto ja Kokoomus olivat vielä monin paikoin yhteisillä porvarillisilla listoilla, kunnes Maalaisliiton johto alkoi patistella kenttäänsä menemään omin tunnuksin myös kunnallisvaaleihin. Kemijärvellä ennen sotia kunnan asiat olivat olleet lähinnä maalaisliittolaisten isäntien ja kirkonkylän porvariston käsissä. Vasta sotien jälkeen sosialistiset puolueet alkoivat lisätä kannatustaan. Maan alta nousut SKDL vakiintui pian Kemijärvellä Maalaisliiton jälkeen toiseksi eniten kannatusta saavaksi puolueeksi.

Naisia ei noihin aikoihin juurikaan valittu valtuustoihin. Ensimmäiset valtuustot koostuivat pelkästään miehistä. Ensimmäisiin naisvaltuutettuihin Kemijärvellä kuuluivat Ester Heikinheimo (1874–1957) ja Anna Lamminparras (1903–73), joista Heikinheimo oli Kemijärven Kansallis-Osake-Pankin ja Lamminparras Kemijärven Osuuspankin johtaja.

KEMIJÄRVEN KUNNANVALTUUSTON PUHEENJOHTAJAT 1919–56

Juho Björkman	1919-20
Matti Särkelä	1921-23
Atte Lähde	1924
Matti Särkelä	1925-40
Aapo Särkelä	1940-45
Matti Tapio	1946
Aarne Lamminparras	1947-48
Mauno Jankkila	1948-51
Oiva Väyrynen	1952
Vilho Karanta	1952
Mauno Jankkila	1953-56

KEMIJÄRVEN KAUPPALA 1957–72

Kemijärven kirkonkylästä oli muodostettu taajaväkinen yhdyskunta 1910-luvulla. Kirkonkylän kehittyessä ja väkimäärän lisääntyessä syntyi ajatus oman kauppalan muodostamisesta. Tätä perusteltiin varsinkin kirkonkylän rakennusoloilla, kun rakennusjärjestystä ei noudatettu ja tiet olivat huonossa kunnossa; kirkonkyläläiset toivoivat omaa hallintoa päättämään asioistaan, tähän saakka he olivat olleet yhteisen kunnan luottamuselimissä vähemmistönä ja kokivat, että kauppala-alueen ulkopuolella asuvat eivät niin välittäneet kirkonkylän kehittämisestä. Erityisesti katujen ja kunnallistekniikan kehittämiseen toivottiin kiinnitettävän enemmän huomiota.

Valtioneuvosto oli hylännyt pyynnön kauppalan perustamisesta vuonna 1930. Tämän jälkeen kirkonkyläläiset koettivat saada perustetuksi oman valtuuston, mikä olisi lainsäädännöllisesti mahdollista, mutta minkä yhteisen kunnan valtuusto hylkäsi syksyllä 1938 äänin 14–8. Sodan keskeyttivät kunnan erottamishankkeet. Kirkonkyläläiset jatkoivat hankettaan sodan jälkeen ja valtioneuvosto antoi 6.6.1956 asetuksen Kemijärven kauppalan perustamisesta. Kauppala aloitti toimintansa 1.1.1957 ja muu osa kuntaa jatkoi elämäänsä Kemijärven maalaiskuntana. Alun perin oli kaavailtu Isokylän sisällyttämistä kaupपालaan, mutta se jätettiin lopulta pois. Kemijärven kauppalan kauppalanjohtajana toimi koko kauppalan historian ajan varatuomari Tauno Heikkilä.

Jälkeenpäin on arvioitu, että kauppala erotettiin maalaiskunnasta oikeastaan jo liian myöhään. Keskusta-alue oli jatkuvasti rikastunut ja elinvoimaistunut ja kun tämä osa irrotettiin maalaiskunnasta, jäi sille hyvin vähän elinmahdollisuuksia. Kuntien erottamisessa kiinnitettiin huomiota siihen, että maalaiskuntalaisenemmistöinen valtuusto ei kenties huomioi tarpeeksi taajama-alueen etuja, mutta maalaiskunnan pärjäämistä omillaan ei niinkään paljon huomioitu. Myöskään kauppalalaisten mielestä kehitys ei kulkenut siten kuin 1950-luvulla oli arveltu eivätkä he isommin vastustaneet paluuta yhtenäiseen kuntaan. Poismuuton lisääntyessä maalaiskunta ja kauppala yhdistyivät ilman suurta dramatiikkaa 1.1.1973 jälleen yhdeksi kunnaksi, mutta nyt – Kemijärven kaupungiksi.

Kemijärven kauppalanvaltuuston vaaleissa yhtenäisen kunnan suurin puolue Maalaisliitto-Keskusta sai tyytyä huomattavasti pienempään kannatukseen verrattuna yhteisen kunnan aikoihin. Tämä on ymmärrettävää, kuuluivathan puolueen vahvimmat kannatusalueet nyt maalaiskuntaan. Karkeana yhteenvetona voi todeta, että kauppalan aikana Keskusta, Kokoomus, SDP ja SKDL saivat suunnilleen yhtä paljon valtuustopaikkoja. Kolmien ensimmäisten kunnallisvaalien aikaan eniten kannatusta sai silti Maalaisliitto-Keskusta, mutta vuoden 1968 vaaleissa suurimmaksi ryhmittymäksi nousi Kansallinen Kokoomus.

KEMIJÄRVEN KAUPPALANVALTUUSTON PUHEENJOHTAJAT 1957-72

Vilho Karanta	maanviljelijä	1957-65
Sauli Pääkkö	muurari	1966-67
Viljo O. Väisänen	toimitusjohtaja	1968-69
Erkki Kouri	rakennusmestari	1970
Pertti Kasurinen	toimittaja	1970
Viljo O. Väisänen	toimitusjohtaja	1971
Pertti Kasurinen	toimittaja	1972

paikkajakauma Kemijärven kauppalanvaltuustossa:

	1956	1960	1964	1968
ML/Keskusta	5	6	5	5
Kokoomus	4	5	5	6
SKDL	4	5	5	4
SDP	4	3	4	5
Liberaalit	4	2	2	1
SMP				2

KEMIJÄRVEN MAALAISKUNTA 1957–72

Kemijärven kunta, josta käytettiin nimeä Kemijärven maalaiskunta, koostui maantieteellisesti vanhasta yhteisestä kunnasta lukuun ottamatta kirkonkylää lähiympäristöineen sekä Tohmoa, jotka oli irrotettu kauppalaksi kuin reikäleivän reikä leivän keskeltä. Kunnanjohtajana toimi koko sen historian ajan sosionomi Kaarlo E. Liimatainen, joka oli valittu yhteisen kunnan johtajaksi vuonna 1949. Maaherra oli aikanaan esittänyt kunnalle nimeä Kemijoen kunta, mutta kemijärveläiset hylkäsivät tämän esityksen.

Paikallisista oloista todettakoon tässä vain, että Kemijärvi eli kukoistuskauttaan 1960-luvulla. Vuonna 1965 paikallisten ponnisteluiden ja valtionjohdon aluepoliittisen suopeuden ansiosta Kemijärvelle perustettiin sellutehdas, josta tuli huomattava työllistäjä alueella.

Vuonna 1967 saavutettiin tähänastisen historian väkilukuennätys, kauppalassa ja maalaiskunnassa oli yhteensä 16053 asukasta. Kemijärveltä kansanedustajana toimi vuoteen 1958 saakka kunnallisneuvos Matti Oskari Lahtela (1881–1961), joka ehti ajaa kotiseudun asioita yhteensä 27 valtiopäivien ajan. Hänen työtään jatkoi vuodesta 1958 oma poika, yliasiamies Olavi Lahtela (1915–68), joka toimi kansanedustajana kuolemaansa eli vuoteen 1968 saakka.

Kemijärven kylien ja maaseutualueiden jäätyä pääasiallisesti maalaiskunnan puolelle, tuli Maalaisliitto-Keskustapuolue luonnollisesti maalaiskunnan valtuustoluokaksi. Se piti enemmistön niin äänistä kuin valtuustopaikoista kolmet kunnallisvaalit ja vasta neljänsissä eli viimeisissä kunnallisvaaleissa 1968 se menetti enemmistönsä SMP:n saadessa suurvoiton valtakunnallisen trendin tavoin; SMP:n paikallinen voimahahmo, asutustilallinen Artturi Niemelä valittiin eduskuntaan vuonna 1970. Koko maalaiskunnan historian ajan SKDL oli valtuuston toiseksi suurin ryhmittymä.

Emäntäväki ei äänestänyt juurikaan edustajiaan valtuutetuiksi. Vuosina 1957-68 valtuustossa ei ollut yhtään naista. Vasta vuonna 1969 maalaiskunnan valtuustoon tuli kaksi naista: Maila Aikio (skdl) ja Anja Mäkikokkila (kesk). Mutta eipä tilanne ollut naisten kannalta kovin lohdullisempi kauppalassakaan: vielä niinkin myöhään kuin valtuustokaudella 1961-64 kauppalanvaltuusto koostui pelkistä miesvaltuutetuista.

KEMIJÄRVEN MAALAISKUNNAN KUNNANVALTUUSTON PUHEENJOHTAJAT 1957–72

Mauno Jankkila	apulaisjohtaja	1957-68
Ilmo Saarenpää	työnjohtaja	1969-72

paikkajakauma Kemijärven kunnanvaltuustossa:

	1956	1960	1964	1968
ML/Keskusta	18	15	15	12
SKDL	7	8	9	7
SPP/SMP		3	1	6
SDP	1	1	1	1
muut	1		1	1

KEMIJÄRVEN KAUPUNKI 1973-

Kemijärven kaupunki juhli perustamistaan uudenvuodenyönä 1.1.1973. Suomen pohjoisin kaupunki on sen jälkeen elänyt monenlaisia vaihteita. Mm. paikkakunnan kulttuurielämä on ollut vilkasta monine tapahtumineen ja viimeistään vuonna 2007 tv-sarja Taivaan tulien myötä Kemijärvi nousi valtakunnalliseen tietouteen. Vuosituhannen vaihteen jälkeen muutotappio on kuitenkin toistaiseksi vain kasvanut ja pahimpana iskuna kaupungille voinee pitää Salcomp Oy:n tehtaan lopettamista. Tulevaisuudenuskosta ei kuitenkaan ole luovuttu ja mm. Suomen lentomäkihankkeeseen suhtaudutaan toiveikkaasti.

Kemijärven kaupunginjohtajana vuoteen 1986 saakka toimi Kaarlo E. Liimatainen. Hänen jäätyään eläkkeelle kaupunginjohtajaksi valittiin valt. maist. Timo E. Korva, joka on hoitanut tehtävää siitä saakka. Vuoden 1991 Timo E. Korva (kesk.) valittiin kansanedustajaksi. Korvan toimiessa kansanedustajana 1991–95 sekä 2001–03 vs. kaupunginjohtajan tehtäviä hoiti Tuomo Karjalainen ja jälkimmäisen kansanedustajakauden aikana Erkki Taskila.

Vuodesta 2003 lähtien Kemijärveltä kansanedustajana on toiminut Markus Mustajärvi (vas).

Kemijärvellä ensimmäiseen, vuonna 1973 toimintansa aloittaneeseen valtuustoon valittiin 31 valtuutettua. Lainsäädännön muututtua seuraavista vaaleista lähtien valtuutettuja on valittu yhteensä 35 kappaletta. Keskusta on ollut suurin puolue kaupungin perustamisesta lähtien ja SKDL/Vasemmistoliitto toiseksi suurin. Vuoden 1984 vaalien jälkeen Kemijärvellä toimi Keskustan vastavoimana jonkin aikaa puolueiden yhteistyöelin ”Ryhmä 18”, johon kuuluivat kaikki muut puolueet paitsi Keskustan 17 valtuutettua. Vaaliliittoa kunnallisvaaleissa on solmittu seuraavasti. 1976: Kokoomus + Kristilliset, 1980: SKYP + Kristilliset + Liberaalit, 1988: Keskusta + Kristilliset + Liberaalit, 1992: SMP + Kristilliset. Valtakunnallisen kehityksen tavoin Kemijärvelläkin on valitettavasti koettu kiinnostuksen yhteisiä asioita kohtaan hiipuneen ja mm. kunnallisvaaleissa ehdokasmäärät ovat viime vaaleissa laskeutuneet.

Uransa lopettaneista pisimpään valtuutettuina Kemijärvellä ovat toimineet ravintolatyöntekijä Kerttu Ylitalo, apulaisjohtaja Mauno Jankkila ja maanviljelijä August Kyyhkynen. Ensimmäiseen kaupunginvaltuustoon Kemijärvellä valittiin vain kaksi naista, mutta määrä on sittemmin tietysti noussut. Tähän mennessä eniten naisvaltuutettuja on istunut vuonna 1992 valitussa valtuustossa, jolloin valtuustoon nousi 13 naista (40 %).

KEMIJÄRVEN KAUPUNGINVALTUUSTON PUHEENJOHTAJAT

Paavo Talvensaari	metsäteknikko	1977-81
Martti Lahtela	sähköasentaja	1981-84
Urpo Alaluusua	maanmittaustekn.	1985-88
Pentti Kilpi	rakennusmestari	1989
Aatos Monto	talousneuvos	1990
Urpo Alaluusua	maanmittaustekn.	1991-92
Lauri Haarahiltunen	postimies	1993-94
Juha Pikkarainen	valvomonhoitaja	1995-96
Mauno Kerkelä	konduktööri	1997
Aarno Kostamo	toimitusjohtaja	1998-2004
Teemu Kostamovaara	rakennusmestari	2005-

KEMIJÄRVEN KAUPUNGINHALLITUKSEN PUHEENJOHTAJAT

vuoteen 1976 saakka kunnallislain mukaan kaupunginhallituksen puheenjohtajana toimi kunnanjohtaja

Martti Lahtela	sähköasentaja	1977-81
Urpo Alaluusua	maanmittaustekn.	1981-84
Pentti Känninen	rehtori	1985-86
Antero Aunola		1987
Urpo Alaluusua	maanmittaustekn.	1987-90
Annikki Säkkinen	emäntä	1991-92
Aarno Kostamo	toimitusjohtaja	1993-96
Veikko Perälä	vanh. konstaapeli	1997-2002
Heikki Nivala	metsäsuunnittelija	2003-

paikkajakauma Kemijärven kaupunginvaltuustossa

	1972	1976	1980	1984	1988	1992	1996	2000	2004
Keskusta	11	14	16	17	17	15	19	19	19
SKDL/Vas.	8	10	9	8	7	6	5	5	7
SDP	4	5	4	5	5	6	5	4	3
Kokoomus	3	3	4	4	4	2	2	2	3
Sit. Mahd.						3	3	4	3
Liberaalit	1								
Kristilliset		1	1		1	1	1	1	
Vihreät						1			
SMP	4			1	1				
SKYP		2	1						
Vapaa Vuotos						1			

puolueiden kannatusprosentit kunnallisvaaleissa:

	1972	1976	1980	1984	1988	1992	1996	2000	2004
Keskusta	33,9	38,5	42,5	45,4	43,4	40,6	49,7	51,6	50,2
SKDL/Vas.	23,2	25,7	24,2	21,8	20,8	17,2	15,7	13,4	20,4
SDP	13,1	13,2	12,3	14,8	15,7	15,7	15,1	11,6	10,1
Kokoomus	11,1	10,3	12,0	11,8	11,9	6,9	5,9	6,0	8,0
Sit. Mahd.						8,2	9,5	12,1	10,1
Liberaalit	3,2	2,2	1,6		0,8				0,1
KTP						0,3		0,6	1,0
Kristilliset	2,1	2,2	2,6	2,1	3,2	2,8	3,5	4,6	
Vihreät						3,4	0,7		
SMP	13,5	2,3	2,2	4,2	2,6	0,8			
SKYP		5,5	2,7						
muut					1,4	4,2		0,0	

lähteet:

Risto Kuosmanen, Kemijärven historia II (1978)

Lea Mourujärvi, Elämäntarinoita Kemijärveltä (2004)

Kemijärven kunnan, kauppalan ja kaupungin kunnalliskertomukset vuodesta 1951 lähtien
Tilastokeskus, Kunnallisvaalien tulokset puolueittain ja kunnittain